

DE BLAUWE MOTOR: HET RIJK TREKT DE PORTEMONNEE VOOR WATERTECHNOLOGIE

Het versnellen en opschalen van duurzame en circulaire innovaties in de komende tien jaar. Daarnaast streeft het samenwerkingsverband De Blauwe Motor waaraan een groot aantal partijen uit de watertechnologiesector meedoet. Vanuit het Nationale Groeifonds is hiervoor 135 miljoen euro gereserveerd en de sector gaat zelf hetzelfde bedrag bijleggen. Al moeten de initiatiefnemers nu wel eerst terug naar de tekentafel.

TEKST HANS KLIP | BEELD ISTOCK

B

Er was eigenlijk gemikt op ruim 400 miljoen euro uit het Nationaal Groeifonds, maar het werd een reservering van een derde van dat bedrag. Toen dat half april bekend werd gemaakt, moest Anne Mathilde Hummelen wel eerst even nadenken over wat dit betekent. “Gereserveerd wil zeggen dat wij het geld nog niet hebben. We moeten ons plan aanpassen en daarna de goedkeuring krijgen van de adviescommissie. Maar ik heb het ook gevierd. De commissie herkent het strategisch belang van ons plan; de structuur staat er al en ik verwacht dat het ons lukt om het geld te krijgen.”

Ook Jan Post ziet vooral de positieve kant. “Nog nooit eerder heeft het Rijk zoveel geld over gehad voor watertechnologie. Mijn hart ging sneller kloppen toen ik het nieuws hoorde.” Hij had vooraf met alle scenario’s rekening gehouden: van nul euro tot de volledige mep. “Toen de ene na de andere crisis uitbrak zoals de oorlog in Oekraïne en de forse stijging van de energieprijzen vroeg ik me af of het kabinet er überhaupt mee door zou gaan. Dus dan valt het bedrag mee. We mogen blij zijn dat Nederland investeert, ook nu de omstandigheden moeilijk zijn. Dat getuigt van moed en denken op de lange termijn.”

Hummelen coördineert grote onderzoeksprogramma’s bij KWR en vult samen met Jantienne van der Meij-Kranendonk de rol van directeur van het Topconsortium voor Kennis en >

Innovatie (TKI) Watertechnologie.

Post is programmadirecteur voor het onderzoek bij Wetsus en voorzitter van de Programmaraad van het TKI, het coördinerende overleg van de kennisorganisaties in de watersector. Het trio is verantwoordelijk voor het opstellen van het Groeiplan Watertechnologie. Hierin geeft het samenwerkingsverband De Blauwe Motor aan hoe in de komende tien jaar wordt geïnvesteerd in het onderzoek naar en het proefdraaien met innovaties.

Verdienvermogen

Het plan is in oktober ingediend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, tijdens de tweede beoordelingsronde van het Nationaal Groeifonds. Bij dit investeringsfonds staat het duurzaam vergroten van het verdienvermogen van Nederland voorop. Het doel is om bestaande ecosystemen voor onderzoek en innovatie te versterken en nieuwe toe te voegen. Het groeiplan van de watertechnologiesector bestaat uit vier onderdelen: een onderzoeksprogramma met 140 projecten, een pilot- en demonstratieprogramma met 40 projecten, een programma voor de implementatie van 30 infrastructuurprojecten op volledige schaal in Oost-Nederland en een programma voor het stimuleren van ondernemerschap en business development. Verder is er onder meer aandacht voor het wegnemen van een aantal belemmeringen voor onderzoek en innoveren en voor het versterken van het arbeidspotentieel in de sector.

'Het mooie van watertechnologie is dat de verschillende typen technieken eigenlijk overal toepasbaar zijn, ook internationaal'

Samenvoeging

Bij het maken van het plan is niet over een nacht ijs gegaan, zegt Post. "We hebben meermaals voorlopige versies voorgelegd aan de twee ministeries. Ook zijn er diverse externe toetsen uitgevoerd, zoals een analyse van het effect op het bruto binnenlands product. We verwachten dat de economische baten 1,4 maal zo groot zijn als de totale investeringen door de overheid en het bedrijfsleven. Op de bijdrage vanuit het Groeifonds en andere publieke middelen is het zelfs bijna een factor twee." Eigenlijk zijn twee verschillende plannen gecombineerd, vertelt Hummelen. "Wij hadden zelf al diverse initiatieven voor innovatie en onderzoek bij elkaar gebracht, terwijl de vijf waterschappen in het oosten bezig waren met een plan voor de uitvoering van grote vernieuwende projecten. Op aanraden van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat zijn beide samengevoegd. Het mooie is dat dit een win-winsituatie oplevert. Bij bijvoorbeeld het terugwinnen van grondstoffen kan nu ook echt de business case worden getoond." Volgens Post is er niets mis met een regionale focus. "Als de problematiek maar niet alleen die van de betreffende regio is. Het mooie van watertechnologie is dat de verschillende typen technieken eigenlijk overal toepasbaar zijn, ook internationaal."

Strategisch belang

Het plan is onder de loep genomen door een onafhankelijke adviescommissie onder leiding van oud-minister Jeroen Dijsselbloem. Het vonnis: ken nu nog geen middelen uit het Groeifonds toe maar reserveer wel 135 miljoen euro, omdat het onderwerp van strategisch belang is voor toekomstig verdienvermogen en de betrokken partijen het vraagstuk verder kunnen brengen. De commissie noemt de algemene opzet van het plan goed doordacht maar mist een heldere focus op verdienvermogen

en beoordeelt de strategische onderbouwing als gering tot gemiddeld. Het kabinet nam het advies over. De coalitie achter De Blauwe Motor moet daarom uiterlijk begin volgend jaar met een aangepast voorstel komen. Post daarover: "Het plan verandert sowieso omdat er minder geld beschikbaar is. Enerzijds prijst de commissie ons voor de breedheid van het plan: van onderzoek tot en met export. Anderzijds moeten we het duurzame verdienvermogen scherper neerzetten. Wij geloven erin dat in Nederland maatschappelijke baten kunnen worden behaald met de inzet van in eigen land ontwikkelde technologie. Dit leidt ook tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Door het internationaal vermarkten van innovaties kunnen we bovendien het verdienvermogen vergroten."

De negen maanden die beschikbaar zijn voor de herziening van het plan zullen hard nodig zijn, denkt Hummelen. "We stellen nog voor de zomer de hoofdlijnen op, herschrijven rond de zomer de projecten en maken er daarna een consistent plan van. Onze eerste stap is om helder te krijgen wat de commissie precies bedoelt en van ons verwacht."

Cofinanciering

Het uitgangspunt bij een investering vanuit het Nationaal Groeifonds is cofinanciering van gemiddeld 50 procent. De deelnemers aan de Blauwe Motor moeten straks bij witte rook zelf eveneens 135 miljoen euro bijleggen. Post verwacht dat dit gaat lukken. "Omdat het groeiplan wordt aangepast, zal het weer een inspanning vergen om hiervoor de toezeggingen te verkrijgen. Maar het eerder ingediende plan was veel groter en de *commitments* dus ook. Daarom hebben wij alle vertrouwen erin dat nu ook voldoende toezeggingen worden gedaan."

Tevens is een voorwaarde dat een project niet op een andere manier kan worden gefinancierd. Hummelen: "De

grote uitdaging bij het opstellen van ons plan was om iets te verzinnen dat er nog niet is. We hebben een aantal elementen nadrukkelijk gecombineerd en daarvoor deelprogramma's gemaakt. Bijvoorbeeld voor grote demonstratie-installaties. Hiervan zijn er weinig in de Nederlandse watertechnologiesector, omdat bedrijven vaak te klein zijn en drinkwaterbedrijven en waterschappen zich wat aarzelend opstellen."

Anne Mathilde Hummelen

Jan Post

Ook geldgereserveerd voor NL2120

Met het Nationaal Groeifonds investeert het kabinet tussen 2021 en 2025 20 miljard euro in projecten die zorgen voor economische groei voor de lange termijn. In de tweede beoordelingsronde is geld beschikbaar gesteld of gereserveerd voor in totaal 28 projecten in allerlei sectoren. Behalve voor De Blauwe Motor ligt er ook geld klaar voor het landelijke kennis- en innovatieprogramma *NL2120, het groene verdienvermogen*. Het gaat om een reservering van 110 miljoen euro.

Een breed consortium van partijen wil binnen NL2120 zoeken naar natuurlijke oplossingen die de Nederlandse delta leefbaar en aantrekkelijk houden. Voorbeelden zijn kustversterking met zand en slib, natuurlijke buffergebieden als bescherming tegen overstromingen van rivieren en gebruik van slimme groene oplossingen voor het opvangen van water en het koelen van steden. De adviescommissie omschrijft het onderwerp van NL2120 als vernieuwend en strategisch interessant, maar vindt een toezegging van het kabinet nu nog niet op zijn plaats. Zo zijn er twijfels over de effectiviteit van de gekozen aanpak. Daarom is eerst een aangepast, meer gefocust voorstel met een steviger economische onderbouwing nodig.

Principes

Binnen de samenwerking in de Blauwe Motor staan nieuwe oplossingen voor waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit centraal. Hummelen licht toe: "Dat zijn de onderwerpen waarmee het TKI bezig is en ook internationaal is hiervoor veel aandacht. Bij beide thema's zijn er grote problemen die moeten worden opgelost."

Er zijn vijf principes voor een excellente Nederlandse watertechnologie geformuleerd: economisch duurzaam, waterneutraal, schoon, circulair en smart. Deze zijn opgesteld op basis van een verkenning naar de watervoorziening in de toekomst. Post: "Wij hebben bewust hiervoor gekozen in plaats van scenario's. Met deze principes leggen we geen richting vast voor een sector die water gebruikt als de landbouw, maar wel hoe iets wordt gedaan. Ook als in het buitenland andere keuzes worden gemaakt, is onze watertechnologie daar nog geschikt voor."

Tijdgeest

In de Blauwe Motor is het hele ecosysteem van onderzoek en innovatie op het terrein van watertechnologie vertegenwoordigd. Trekkers van de samenwerking zijn Wetsus, KWR, STOWA, Water Alliance, TKI Watertechnologie, Royal HaskoningDHV, CEW en de waterschappen Drents Overijsselse Delta, Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Vechtstromen en Zuiderzeeland. In totaal doen er zo'n 110 overheden en 500 bedrijven en organisaties mee. Zij zijn samen met kennisinstellingen verenigd in deelconsortia voor specifieke R&D-onderwerpen of demonstratie- en implementatieprojecten.

"De R&D-consortia richten zich op thema's als ontzouting of het produceren van bioplastics uit afvalwater", zegt Post. "Hierin zitten altijd een kennisinstelling, watertechnologiebedrijven en eindgebruikers. Zo is het plaatje compleet. Er is ook ruimte voor nieuwe toetreders. Het kan bijvoorbeeld zijn dat een consortium nog een cruciale speler mist." De samenwerking is zeker niet vrijblijvend, voegt Hummelen eraan toe. "Alle deelnemers hebben een 'letter of intent' getekend."

De aanpak past bij de tijdgeest, merkt Hummelen op. "Vijf jaar geleden volstond het nog om in kleine kring aan een eigen kennis-innovatiesysteem te werken. Dat model is niet meer toereikend vanwege de grote maatschappelijke transities. Dit vraagt om een sectorbrede afstemming. We hebben elkaar meer nodig dan voorheen."

Samenbindend

Het wordt de komende maanden spannend welke projecten overeind kunnen blijven en welke moeten afvallen, aldus Post. "Daarover kunnen we nu nog niets zeggen. De reservering biedt in ieder geval duidelijkheid voor de toekomst. Ik hoop en verwacht eigenlijk ook dat het commitment van de deelnemende partijen een stuk steviger zal worden."

Hummelen vindt de grootste winst dat de verschillende onderdelen van de watertechnologiesector aan elkaar zijn gekoppeld. "Dat is gaaf want we kunnen heel wat van elkaar leren. Onderweg was het samenbindende effect al goed merkbaar." •